

Кіндрась О.В. Детермінантна складова конкурентоспроможності вищого навчального закладу / О.В. Кіндрась - Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи / Міжнародна науково-практична конференція «Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи», 22-24 травня 2013 року: тези доповідей / Відп. за вип... Стадник Б.І. –Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. –С 119-121.

УДК 378:371, 261:658.821

Детермінантна складова конкурентоспроможності вищого навчального закладу

© Кіндрась О.В., 2013 р.

Житомирська філія ПВНЗ “Європейський університет”

Визначення рівня та відповідно підвищення конкурентоспроможності вищого навчального закладу є стратегічним питанням прогресивного розвитку суспільства. На думку вітчизняних вчених на відміну від економічно розвинутих європейських країн, проблема України полягає в тому, що соціально-професійне середовище зростання фахівця в регіонах існує практично відокремлено від сфери освітніх послуг, які надає вища школа. Тобто, потенційний роботодавець і потенційний споживач послуг майбутнього фахівця, як її суб’єкти, незадіяні в системі професійної підготовки. І як наслідок – більшість випускників вітчизняних вищих навчальних закладів стають або неконкурентоспроможними, або взагалі не затребуваними на ринку праці [2]. Одночасно науковці стверджують, що конкурентоспроможність вищого навчального закладу розглядається за результативною ознакою, а саме підготовкою спеціалістів, які в змозі вести конкурентну боротьбу на зовнішньому та внутрішньому ринках праці [6]. Отже, конкурентоспроможність ВНЗ знаходиться в прямо пропорційній залежності від рівня конкурентоспроможності його випускників на ринку праці та рівня адаптації здобутих навичок і вмінь до сучасних ринкових умов господарювання.

Провідні компанії України, що виступають роботодавцями та формують попит на ринку праці при відповіді на питання “Наскільки важливий ВНЗ, котрий закінчив претендент на роботу в компанії?” майже пропорційно розділилися на 2 категорії: тих, хто аналізує досвід і навички спеціаліста та тих, хто крім цього звертає увагу на диплом. Проте для більшості роботодавців все таки рівень кваліфікації, а не диплом стає вирішальним фактором [5].

Проте, варто відмітити, що думка роботодавців щодо змін в якості підготовки спеціалістів протягом останніх років є неоднозначною: більшість відмічає її погіршення; меншість вважає, що змін не відбулося, зауважуючи про загальне падіння середнього рівня знань [1]. Знижує рівень конкурентоспроможності випускника будь-якого вищого навчального закладу на ринку праці, з позиції роботодавця, значний розрив між набутими теоретичними знаннями і їх можливим практичним застосуванням, відсутність чи низький рівень “soft skills” (вміння триматися перед аудиторією, самопрезентації, комунікабельність, самоконтроль та ін.). В даному контексті завдання вищого навчального закладу це підготовка фахівця ринкового типу, що відповідає вимогам і очікуванням потенційного роботодавця.

Протягом останнього десятиріччя загострюється конкурентна боротьба між ВНЗ за абітурієнта, проте як свідчать результати рейтингів, що оголошуються Міністерством освіти і науки України, ЮНЕСКО, System Capital Management та діловими періодичними виданнями незмінними лідерами в сфері надання освітніх послуг залишають такі освітні заклади як: КНУ ім. Т. Шевченка, НУ “Кієво-Могилянська Академія”, НТУ “Київський політехнічний інститут”, Харківський національний у-т ім. В. Каразіна, Національний університет “Львівська політехніка”, Київський національний університет будівництва і архітектури, Національний університет “Юридична академія ім. Я. Мудрого” та ін.[3,4,5].

Причиною загострення конкурентної боротьби є низка суб’єктивних та об’єктивних причин: збільшення кількості ВНЗ; паралельне поряд з державними функціонування навчальних закладів приватної форми власності; зменшення кількості абітурієнтів, в зв’язку з демографічною ситуацією; перерозподіл вподобань споживачів під впливом реклами, моди, спрощення доступу до інформаційних джерел; диференціації цін на різні напрями підготовки серед та всередині ВНЗ; зміни в грошових доходах та рівні заощаджень населення; міграційні процеси та ін.

Онтологія конкурентного потенціалу вищого навчального закладу має детермінантну відмінність від потенціалу промислового підприємства. Розглядаючи напрям підготовки, як економічне благо – послугу, що пропонується споживачу, то найбільш конкурентоспроможними з позиції попиту (затребуваності споживачем) є найбільш дорожчі за ціною, престижні напрями. Це пов’язано з формуванням у споживача синонімічного ряду “престижний навчальний заклад – престижний напрям підготовки – гарантія працевлаштування – гарантія високого рівня заробітної плати”. Теоретично дані напрями підготовки за якими надаються освітні послуги можна віднести до категорії винятку в дії закону попиту, зокрема до “ефекту Веблена”, або так званого “снобістського ефекту”. Протилежна тенденція спостерігається коли відбувається зростання попиту на менш престижні, дешевші

напрями підготовки, що в переважній більшості заповнюються за рахунок державного фінансування. Отже, дія закону попиту є не абсолютизованою для тенденцій господарювання вищих навчальних закладів, як суб'єктів ринкових відносин.

Вищий навчальний заклад, що прагне нарощувати конкурентний потенціал та як наслідок підвищувати власну конкурентоспроможність в умовах плюралізму форм власності, конкуренції, свободи підприємницького та споживчого вибору має зосередити зусилля на формуванні головної конкурентної переваги – затребуваного на ринку праці висококваліфікованого випускника. Для цього необхідно в розрізі регіональної політики обрати зважений науково обґрунтований напрям модернізації організації навчального процесу з метою подолання формального підходу до викладання дисциплін. Зосередити зусилля на практичному рівні підготовки, зокрема налагоджувати співпрацю з профільними (відповідно до профілю ВНЗ) вітчизняними та закордонними організаціями для проходження виробничих практик студентами, організацій майстер-класів, проведення презентацій і т.п., сформувати систему всебічного розвитку особистості студента, що сприятиме формуванню іміджевої складової випускника, як конкурентної переваги ВНЗ.

Тому процес зростання конкурентоспроможності і формування конкурентного потенціалу необхідно розглядати через процес детермінації тенденцій зовнішнього середовища, регіональної затребуваності фахівців за напрямами підготовки, побажань потенційних роботодавців, щодо набору вмінь та навичок необхідних майбутньому потенційному працівнику з можливостями вищого навчального закладу.

1. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців [Електронний ресурс] : / А.Кашин, Є. Польщак та ін. // Режим доступу: <http://www.yourcompass.org/PDF%20Tables/Employees%20on%20University%20Graduates.pdf>
2. Конкурентоспроможність ВНЗ в умовах євроінтеграції України [Електронний ресурс] / О.М. Капітанець – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2009_1/files/Econ_01_2009_Kapitanets.pdf
3. Рейтинг вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації МОНМСУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/rejting/>
4. Рейтинг університетів України III, IV рівнів акредитації Топ-200 Україна у 2012 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://euroosvita.net/index.php/?category=7&id=1661>
5. Рейтинг українських вузів: мнение работодателей / Деньги. 2013. – №5 (247). – С. 15-23
6. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью вуза / Р.А. Фатхутдинов // Высшее образование в России. – 2006. – №9. – С. 37-38